

Új város a pécsi agglomerációban – a kozármislenyi példa

Írásunk Tóth József *Meditáció a városokról és a várossá nyilvánítás hazai gyakorlatáról* című vitaindító cikkéhez, valamint az eddigi hozzászólásokhoz igyekszik kapcsolódni. Azonban a korábbi, többnyire elméleti jellegű véleményektől, összegzésektől eltérően a kérdést a gyakorlat oldaláról, egy agglomerációs település várossá nyilvánítása példáján közelíti meg.

Az agglomerálódási folyamat felgyorsulása, a településközi kapcsolatok intenzívebbé válása az utóbbi másfél-két évtizedben a nagyváros környéki települések életében jelentős változást eredményezett (Kőszegfalvi 2008). Napjainkra a dinamikus fejlődésnek köszönhetően a budapesti térség mellett a vidéki agglomerációkban, a regionális központok környékén is jó néhány nagyközség (például Sándorfalva, Hajdúsámson, Felsőzsolca) szerzett városi jogállást (Trócsányi–Pirisi–Malatyinszki 2007). Ezek közé sorolható Kozármisleny, amely 2007-ben aspirált a városi címre, és még abban az évben el is nyerte.

A település a pécsi agglomerációban, a megyeszékhely közvetlen szomszédságában található, így fejlődése szempontjából a város közelségének mindig meghatározó szerepe volt. Különösen igaz ez az 1990 utáni évekre, amikor a hazai nagyvárosi térségek többségéhez hasonlóan Pécsen is megindult a szuburbanizáció¹, amely jelentős városkörnyéki fejlődéssel járt. Kozármisleny az utóbbi közel két évtizedben megyei, sőt régiós összehasonlításban is egyedülálló mértékben növekedett, ennek köszönhetően a térség, sőt Magyarország egyik jelképtelepülésévé vált (Bajmócy 1999).

Fokozódó térségi szerep

A városi rang megszerzése szempontjából az 1990 utáni időszak a meghatározó. Többnyire a szuburbanizációnak köszönhető, hogy Kozármisleny *demográfiai mutatói* az országos tendenciákhoz képest jóval előnyösebben alakulnak. A lakónépesség az utóbbi közel két évtizedben megduplázódott, így 2008 végén megközelítette a 6000 főt. Ezzel Kozármisleny a pécsi agglomerációs gyűrű legnépesebb települése. Statisztikai jellemzése megtalálható a Területi Statisztika 2007. novemberi számában. Az ott leírtakat ismertnek véve a városi működésre koncentrálhatunk.

Kozármislenyben az utóbbi 15 évben összesen körülbelül 500 házhelyet alakítottak ki. A beköltözést fontolgatók számára az egyik fontos érv a település mellett, hogy a megvásárolható telkeken valamennyi közmű megtalálható, az utcák már házak nélkül is aszfaltozottak, a csapadékvíz-elvezetés, illetve a közvilágítás megoldott. (Ezzel szemben

¹ Már az 1970-es években megfigyelhető volt a Pécsről történő kiköltözés a településre, csak alapvetően más okból, és szerényebb mértékben, mint 1990 után.

a legtöbb – migráció szempontjából szintén kedvelt – Pécs környéki településen az a jellemző, hogy a már évek óta beépült utcákon sincs szilárd útburkolat.)

Amiről a városi rang megszerzésével összefüggésben mindenképpen szólni kell, az a település *fokozódó térségi* szerepe, amit minden irányból való könnyű megközelíthetősége is elősegít. Annak ellenére, hogy a kisváros a megyeszékhely holdudvarában található, közigazgatási és szolgáltatófunkciója a környező falvak számára mindig meghatározó volt. Ez a szerep a rendszerváltás után tovább erősödött, fontos mikrotérségi központtá vált. Vonzáskörzete – az északi szomszéd Pécs miatt – aszimmetrikusan, a településtől délre, legyező alakban fejlődött ki, bár néhány funkció tekintetében (foglalkoztatás) valamennyi irányba kiterjed. A település több feladat ellátása szempontjából is körzetközpontnak tekinthető. 1990 után körjegyzőségi székhelye lett Pécsudvard, Szemely, Birján és Lothárd településeknek. A körjegyzőségből később Kozármisleny kivált, de a másik négy település lakosai a közügyeiket továbbra is itt intézhetik. Döntő szerepe van a négy falut érintő oktatási-nevelési feladatokat ellátó intézményi társulás 1997-es megalakításában, amelynek célja a kisváros oktatási intézményeinek – iskola, óvoda, bölcsőde² – közös fenntartása. A négy település a házi-, gyermek- és fogorvosi ellátás közös finanszírozására szintén megállapodást kötött. Az oktatási intézmények vonzáskörzete elsősorban az említett településekhez köthető, de járnak be tanulók és nevelők Pécsről, Egerágról, Magyarbólyból és Pécsváradról is. Az egészségügyi szolgáltatások vonzáskörzete ennél nagyobb területre terjed ki a városhiányos térség aprófalvas területén, déli irányba egészen Vokányig nyúlik. Kozármisleny ivóvízellátási körzetéhez 12 község tartozik. A településen elérhető egyéb szolgáltatások (posta, bankautomaták, takarékszövetkezet, éttermek, különféle kereskedelmi és ipari szolgáltatások) vonzáskörzete déli irányba, 15–20 km-es távolságig húzódik.

Szintén a kisváros dinamikus fejlődését jelzi, hogy az alapellátáson túl igénybe vehető különféle *szolgáltatások* köre folyamatosan bővül. Végigsétálva az új településrészek városias hangulatú utcáin, az utóbbi években megnyílt szolgáltatólétesítményeket, köztük több éttermet, panziót, cukrászdát, különféle üzleteket találunk. A sportolni vágyók többek között a két fedett műfüves pályát, a wellness-fitness centrumot vagy az új sportcsarnokot kereshetik fel. A helyi vállalkozások 60%-a a szolgáltatászektorhoz kötődő tevékenységet folytat, ez is bizonyítja, hogy Kozármisleny egyik legfontosabb funkciója térségének kiszolgálása.

Az eredmények, számok jól mutatják, hogy Kozármislenyben országos mércével mérve is példa nélküli fejlődés ment végbe az elmúlt években. A település az agglomeráción belül is kiemelkedő társadalmi-gazdasági-infrastrukturális mutatókkal rendelkezik.

A fejlődéshez a kedvező adottságokon, a kínálkozó lehetőségeken túl valami másra is szükség volt, amit akár „kozármislenyi modellnek” is nevezhetünk. Mégpedig, hogy a település vezetői minden fejlesztési elképzelésüket gondosan előkészítették, megtervezték, hosszú távon gondolkodtak, és csak akkor léptek, amikor a legkevesebb kockázatvállalás mellett, pályázati és/vagy tisztán önerőből képesek voltak megvalósítani, amit kifizettek maguk elé. Gondos, alapos építkezés, az önkormányzatokra ritkán jellemző piaci-vállalkozói szemlélet és a szigorú pénzügyi-gazdasági politika vezetett sikerre.

2 Az utóbbi egyébként csak a 10 ezer főnél népesebb városok számára alapfeladat.

Az eredményeket látva megfogalmazódott a nagyközség vezetőiben, hogy a – főként a népességnövekedésből adódó – többletfeladatok magas szintű ellátása a jövőben városként hatékonyabban biztosítható. Így 2007 őszén a képviselőtestület a várossá nyilvánításhoz szükséges pályázat beadása mellett döntött. Fontos hangsúlyozni, hogy a napjainkban aspiráló nagyközségek többségével szemben Kozármisleny vezetése a városi cím megszerzésében nem elsősorban településfejlesztési eszközt látott, illetve nem a polgármester egyéni ambíciói vezérelték a települést, hanem az eddigi eredmények elismerését jelentette a városi jogállás megszerzése. Olyannyira így van ez, hogy az utolsó pillanatban – már a tanulmány elkészülte után – többekben kételyek is megfogalmazódtak, hogy anyagilag nem jár-e a település rosszul a városi címmel.

A várossá nyilvánítás jelentősége a település életében – jövőbeli kilátások

A városi cím odaítélése óta eltelt idő túl rövid ahhoz, hogy hosszú távú következtetéseket vonjunk le a várossá nyilvánítás következményeit, településfejlődésre gyakorolt hatását illetően. Különösen nehéz ezt megítélni olyan település esetében, amely egy nagyváros közvetlen szomszédságában helyezkedik el, és napjainkban fejlődése szempontjából ennek van igazán meghatározó szerepe. Feltehetően a szuburbanizáció megtorpanása, a kiköltözések nagyságrendjének csökkenése esetén mutatkozhat meg igazán, hogy a városi cím valójában mit is jelent a település jövője szempontjából. A nagyváros közelségéből származó előnyök megszűnése esetén a városi rang jelentheti a fejlődés egyik zálogát.

A várossá nyilvánítás kizárólag közigazgatási-jogi értelemben jelentett azonnali változást, de a mindennapok szempontjából valóban érzékelhető következményekkel nem járt³. Tehát a városi rang nem jelent (közvetlen) anyagi előnyöket, de semmilyen, a városi jogállásból fakadó kötelezettséget sem (Beluszky–Győri 2006, Trócsányi–Pirisi–Malatyinszki 2007). A várossá nyilvánítás pozitív hatásaként említhető, hogy a városi cím tágabb lehetőséget nyitott a pályázatokra. Így a tervben lévő nagyobb volumenű beruházások (például uszoda építése, közlekedési csomópont kialakítása) a sikeres pályázatoknak köszönhetően a recesszió idején is mozgásban tartják a település fejlődését. Még az idén megvalósul 50 újabb telek közművesítése és az utcák aszfaltozása, de a településen igénybe vehető különféle szolgáltatások köre is bővül. A tervek között szerepel az e-önkormányzat adatbázisának térinformatikai szempontú felhasználásra alkalmas formában történő feltöltése, ami egyrészt megkönnyíti a hivatali munkát, másrészt a lakosság tájékoztatását segíti (Nagyvárad–Pirkhoffér 2008).

A „klasszikus” városi szerepköröknek, funkcióknak Kozármisleny nem felel meg maradéktalanul, de egy nagyváros árnyékában fejlődő településtől ez reálisan nem is várható el. Kozármisleny nem Mohács, ahogy Tóth József megfogalmazta vitaindító cikkében, és nekünk nem is áll szándékunkban ennek ellenkezőjét bizonyítani. Azonban – figyelembe véve a napjainkra jellemző várossá nyilvánítási gyakorlatot vagy a vidéki agglomerációk potenciális városjelöltjeit – a kedvező társadalmi-gazdasági mutatóknak, infrastrukturális fejlettségnek, bővülő szolgáltatásoknak, az egyre városiasabb településképnek köszönhetően Kozármisleny mindenképpen a pozitív példák közé sorolandó. Térségközpont-

³ Említhető az építés- és gyámügyi hatósági jogok megtartása, melyek éppen a várossá nyilvánítás előtt szüntek volna meg nagyközségi jogkör lenni, de városként megmaradhattak.

szerepének erősödését pedig mi sem bizonyítja jobban, mint ambíciója egy önálló, Kozármisleny központú kistérség létrehozására.

A városi cím odaitélése feltehetően nemcsak Kozármisleny jövője szempontjából volt kedvező döntés, hanem vonzáskörzete, valamint a pécsi agglomeráció mint funkcionálisan összetartozó egység további fejlődését is elősegítheti. Remélhetőleg beigazolódnak Kőszegfalvi György szavai, hogy „az agglomerálódó térségnek jól jön az új város” (Kőszegfalvi 2008).

IRODALOM

- Bajmócy Péter* (1999): A szuburbanizáció sajátosságai Pécs környékén. Földrajzi Értesítő, 1–2. füzet
- Beluszky Pál – Győri Róbert* (2006): Ez a falu város! (Avagy a városi rang adományozásának gyakorlata a következményei 1990 után). Tér és Társadalom, 2.
- Kőszegfalvi György* (2008): Agglomerálódó térségnek jól jön az új város. Területi Statisztika, 4.
- Kulcsár J. László* (2008): Rendhagyó gondolatok a várossá nyilvánításról a megkésett fejlődés kontextusában. Területi Statisztika, 5.
- Nagyváradai László – Pirkhoffer Ervin* (2008): A modern geográfia kihívása: a térinformatika önkormányzati alkalmazásának új lehetőségei Kozármisleny példáján. Földrajzi Értesítő, 3–4.
- Nagyváradai László – Szabéni Anita* (2008): Kozármisleny – egy sikeres kisváros Baranya megyében. In: Csapó Tamás – Kocsis Zsolt (szerk.): Nagyközségek és kisvárosok a térben. Szombathely, Savaria University Press
- Trócsányi András – Pirisi Gábor – Malatyinszki Szilárd* (2007): A célnál fontosabb a bejárt út. A várossá nyilvánítás gyakorlata Magyarországon. Falu–Város–Régió, 3.
- Tóth József* (2008): Meditáció a városokról és a várossá nyilvánítás hazai gyakorlatáról. Területi Statisztika, 3. Még nagyobb is álmodhatnak. In: Dunántúli Napló, Pécs 2008. 11. 07. (<http://www.dunantulinaplo.hu/index.php?apps=cikk&d=2008-11-07&r=1005&c=706806>) A le-töltés ideje 2008. február 5.
- Kozármisleny nagyközség várossá nyilvánítási pályázata. Kézirat, 2007. www.varossanyilvanitas.hu

Kulcsszavak: agglomeráció, várossá nyilvánítás, szuburbanizáció, településfejlődés.

Resume

Kozármisleny is settled in Pécs agglomeration nearby the capital of the county (Pécs). The development of Kozármisleny is determined on the one hand by the location, the short distance from Pécs, and on the other by the suburbanization in the period of the last 15 years. During this period the population doubled but the suburbanization generated not only a social but also an economic development.

The settlement became a town in 2007. Probably this status helps the development of Kozármisleny and Pécs agglomeration as well.